

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію (монографію)

Новікової Ірини Едуардівни

“АКТИВІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ТРАНСФЕРУ У ДОСЛІДНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА”

**на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 “Економіка та управління
національним господарством”**

1. Актуальність теми дослідження

Необхідність формування та розвитку інфраструктури трансферу знань і технологій нині визнана багатьма країнами світу, відповідно головним пріоритетом у розробленій Європейською комісією стратегії “Європа 2020. Стратегія інтелектуального, стабільного і продуктивного зростання” визначено розвиток економіки, заснованої на знаннях та інноваціях. Досвід розвинених країн засвідчує, що у сучасній економіці домінуюча роль у реалізації інноваційно-технологічного ланцюга, зокрема належить провідним університетам дослідницького типу. Їх підприємницьке налаштування поряд із підготовкою висококваліфікованих кадрів забезпечує здійснення наукових досліджень та інноваційних розробок, які орієнтовані на виробниче впровадження. Ретроспектива ринкових трансформацій вітчизняної економіки обумовлює доцільність налагодження ефективної роботи із трансферу технологій в Україні. Адже на сучасному етапі економічного розвитку нашої країни, з урахуванням екзогенних та ендогенних викликів, виникають нові нагальні проблеми на шляху забезпечення високотехнологічного та інноваційного розвитку національної економіки, що визначає необхідність реалізації низки пріоритетних стратегічних завдань у контексті досягнення Цілей сталого розвитку до 2030 р. та забезпечення міжнародної економічної конкурентоспроможності, інклюзивного характеру задоволення суспільних потреб й сприяння суспільному добробуту. Важливість викладених у науковій монографії положень підтверджується й основними стратегічними державними документами, зокрема “Національною економічною стратегією на період до 2030 р.”, “Концепцією реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні” та “Стратегією розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року”. Таким чином, безсумнівна науково-практична вагомість проведеного І. Е. Новіковою дослідження,

результати якого висвітлено в її дисертаційній роботі, виконаній у формі монографії, зумовлена нагальними завданнями подальшої розбудови університетського сегменту системи вищої освіти в Україні, стратегічного курсу на його подальшу інтеграцію як у глобальний конкурентний освітній простір, так і у сферу інноваційно-технологічних розробок, які мають відповідну соціальну та господарську ефективність.

Процес інтеграції освітньо-наукової системи України у світовий, зокрема європейський, знаннєвий простір передбачає й перетворення українських університетів на інноваційно-активні центри з інституціональними функціями економічних агентів у сфері фінансово-технологічного посередництва, створення якісної взаємодії між університетом як генератором наукового результату та потенційними споживачами інтелектуальних розробок. Значущість результатів цього дослідження визначається об'єктивною необхідністю розкриття сутності процесів трансферу технологій та особливостями розгортання процесів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності як невід'ємної їх складової у діяльності дослідницьких університетів.

Актуальність теми дослідження І. Е. Новікової, висвітленого в її авторській монографії, обумовлена також теоретико-методологічною та науково-практичною значущістю одержаних результатів щодо розробки методичних, інституційних та організаційних умов для активізації технологічного трансферу в дослідницьких університетах, їх орієнтації на інноваційно-підприємницьку діяльність. Обраний авторкою дослідницький напрям є особливо важливим з огляду на необхідність урахування нової освітньої та дослідницької реальності в умовах формування і розвитку знаннєвої економіки, інформаційної та цифрової модернізації й трансформації сучасних соціально-економічних систем, освітнього простору, інноваційних та дослідницьких практик, суспільних відносин, тощо.

Проте аналіз наявних досліджень і публікацій засвідчує, що актуальна проблематика активізації технологічного трансферу, особливо у дослідницьких університетах, із вирішенням нагальних практичних завдань інноваційного розвитку економіки України наразі потребує подальшої поглибленої науково-теоретичної розробки, обґрунтування у вітчизняній теорії управління національним господарством та належного висвітлення в фаховій літературі. Саме розв'язанню цих проблемних питань і присвячена дисертаційна робота І. Е. Новікової, на основі результатів якої опубліковано відповідну наукову

монографію, а, отже, дослідницька і практична цінність цієї розробки є безсумнівною. Важливо також акцентувати увагу на авторській дослідницькій концепції, яка послідовно реалізується з обґрунтуванням того, що вивчення, узагальнення і творчо-критична адаптація передового міжнародного досвіду активізації технологічного трансферу у дослідницьких університетах є найважливішою складовою на шляху забезпечення їх функціонування в системі інноваційно-технологічного розвитку країни та підвищення на цій основі ефективності національної економіки та господарської результативності інституційних одиниць її освітньо-наукової сфери. Сукупність окреслених проблемних питань зумовила постановку мети, визначення предмета й об'єкта дослідження, а також логічно-структурну побудову дисертаційної роботи.

Ідентифікована авторкою основна наукова дилема конституювана у площині виявлення основних чинників активізації технологічного трансферу в дослідницьких університетах світу, що уможливорює зростання їх інноваційно-економічного потенціалу та піднесення соціальної значущості, а також зосереджується на систематизації організаційно-аналітичного та інституційного забезпечення задля впровадження у сучасну управлінську практику в Україні. Поставлена мета дослідження реалізована шляхом вирішення відповідних завдань, визначених у науковій монографії.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Дисертаційна робота у формі монографії І. Е. Новікової виконана відповідно до *науково-дослідної тематики* Комплексної наукової програми “Модернізація суспільного розвитку України в умовах світових процесів глобалізації” Київського національного університету імені Тараса Шевченка у частині розробки та реалізації науково-дослідних бюджетних тем: “Модернізація економіки України на засадах сталого соціально-економічного розвитку: закономірності, протиріччя, ризики” (номер державної реєстрації: 0111U006456); “Розробка методів керування системою трансферу технологій” (номер державної реєстрації: 0116U004825); “Макроекономічна стратегія реалізації європейського вектору економічного розвитку України: концептуальні засади, виклики та протиріччя” (номер державної реєстрації: 0116U004822); “Заходи по реформуванню структури та системи трансферу технологій в університетах” (номер державної реєстрації: 0118U004938); “Організаційно-

економічне забезпечення трансферу технологій та формування підприємницького клімату у дослідницьких університетах України” (номер державної реєстрації: 0118U001124); “Інноваційно-підприємницькі моделі сучасних університетів: світові тенденції, основні ризики та нові можливості для України” (номер державної реєстрації: 0119U100323).

Виконана робота має як теоретичну, так і суттєву прикладну цінність. Зокрема, проведене автором дослідження є результатом реалізації проєкту співробітництва із Консорціумом EEN-Ukraine, тому певний акцент було здійснено безпосередньо на оптимізації використання рекомендованого Єврокомісією інструменту інтернаціоналізації інноваційного бізнесу – мережевої платформи “Enterprise Europe Network”.

Дисертаційна робота І. Е. Новікової спирається на ґрунтовну *методологічну основу*, яку становлять теоретико-методологічні підходи, розроблені в наукових працях провідних українських і зарубіжних учених в профільній галузі досліджень, положення сучасної макро- та мікроекономічної теорії, інноваційного менеджменту та маркетингу, що викладені у роботах українських та зарубіжних авторів, присвячених проблемам інноваційної економіки та державної інноваційної політики, трансферу технологій та комерціалізації результатів об’єктів інтелектуальної власності, вони містять інституційно-організаційний аналіз інноваційних позицій та стратегічних орієнтирів розвитку дослідницьких університетів розвинених країн, а також оцінки проведених авторкою експертних соціоекономічних розвідок.

Інформаційною базою дослідження є офіційні видання та стратегічні програмні документи міжнародних організацій. Джерельну теоретико-методологічну основу наукової монографії становлять положення інституціональної економічної теорії, що всебічно характеризують інноваційний розвиток, підходи до формування державної інноваційної, науково-технічної політики та механізмів їх реалізації, викладені у роботах українських та зарубіжних учених, зокрема присвячених проблемам технологічного трансферу і комерціалізації об’єктів інтелектуальної власності, а також стратегічного планування розвитку окремих макроекономічних процесів в контексті інтегральної взаємодії науково-технічного прогресу, інвестиції та інновацій, включаючи інституційно-організаційний аналіз інноваційних позицій і стратегічних орієнтирів розвитку провідних дослідницьких університетів, оцінки проведених авторських експертних соціоекономічних розвідок.

Загалом, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій може бути визначений як високий, що підтверджується релевантними методами дослідження, комплексним підходом до визначення його об'єкта і можливістю використання запропонованих авторкою рекомендацій у практичній діяльності державного управління та установ і організацій державного сектору економіки. Наведені практичні рекомендації підтверджені експериментальними дослідженнями, про що свідчать відповідні довідки про впровадження.

3. Наукова новизна одержаних результатів

Представлена дисертаційна робота у формі монографії І. Е. Новікової носить самостійний, творчий та пошуковий характер, ґрунтується на ретельному науково-критичному опрацюванні великого масиву джерел, української та зарубіжної наукової економічної літератури. За методологією, предметом і об'єктом дослідження робота І. Е. Новікової виконана за спеціальністю 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» (за напрямками «Інноваційний розвиток, державна інноваційна політика, науково-технічна політика та механізм її реалізації» та «Стратегія економічного розвитку (стратегія макроекономічного розвитку, стратегічне планування розвитку окремих макроекономічних процесів: науково-технічний прогрес, інвестиції, інновації тощо)»), отримані результати мають науково-теоретичну новизну та практичну значимість.

Дисертаційна робота І. Е. Новікової, що представлена у формі монографії, має зважену, збалансовану, чітку і логічну структуру. План роботи уможливорює всебічне розкриття визначених авторкою завдань дослідження, відповідно до обраної мети та предмета дослідження. Змістовне наповнення монографії засвідчує реалізацію визначеної мети; наукові результати і пропозиції із достатньою повнотою відображені у змісті відповідних розділів монографії, висновках до них, а також у підсумкових, узагальнюючих висновках до всієї роботи.

Наукова новизна одержаних результатів та особистий доробок авторки, в загальних рисах, полягає в наступному:

На основі аналізу світового досвіду, сучасної зарубіжної та вітчизняної практики розкрито функції дослідницьких університетів у побудові національної інноваційної системи, зокрема показано, що сучасний дослідницький університет – це не тільки вища школа та наукові дослідження, а складна

багатофункціональна структура, яка здійснює освітянську, наукову, інноваційну діяльність, що становить істотний внесок у соціально-економічний розвиток регіону, країни, світу (с. 104). У роботі основна увага приділена проблемі реального переведення діяльності дослідницьких університетів на інноваційні засади шляхом активізації технологічного трансферу, що дало б змогу забезпечити відповідне сприяння формуванню необхідного технологічного рівня виробництва та конкурентоспроможності вітчизняної освіти у світовому глобалізаційному просторі.

Обґрунтовано концептуальний механізм активізації міжнародного технологічного трансферу стратегічного характеру з елементами впровадження у господарську практику вітчизняного наукоємного інноваційного середовища. На підставі дослідження трансферу технологій як інструменту інтернаціоналізації технологічного трансферу обґрунтовано комплекс теоретико-методологічних і практичних рекомендацій та сформульовано стратегічні підходи для вироблення нової методичної парадигми комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) з урахуванням світових еволюційних тенденцій розвитку науки й перспектив комерціалізації їх українськими університетами на міжнародних ринках технологій. Зокрема авторкою розроблено модель вибору та реалізації стратегії комерційного трансферу технологій у дослідницьких університетах із використанням інструментарію стратегічного планування (с. 277).

Можна цілком погодитись з авторським доробком у аспекті того, що складні геополітичні та соціально-економічні виклики, що постали перед Україною, зумовлюють унікальні можливості та формують передумови для випереджального розвитку розбудови ефективної національної інноваційної системи інтенсивного відтворення й використання українського наукового потенціалу та, як наслідок, підвищення її конкурентоспроможності на світовій арені (с. 149, 154). Обґрунтовується постулат про пріоритетність технологічного фактору, що постає одним із визначальних чинників соціокультурного та економічного зростання. В цьому контексті, реалізація суспільно вагомого завдання побудови в Україні сучасної конкурентоспроможної економіки, яка б мала виразну інноваційну спрямованість, можливе лише за умов створення та функціонування розгалуженої інноваційної інфраструктури, невід'ємними ланками якої мають стати дослідницькі університети, технологічні та наукові парки, інноваційні центри, інвестиційні та венчурні фонди, бізнес-інкубатори тощо. Такі структури найбільшою мірою здатні забезпечити належний рівень

координації цілей та результатів у інтегрованій взаємодії державного регулювання, освіти та науки й виробництва (за концепцією “triple helix” – “потрійної спіралі”), сприяючи швидшому проходженню інноваційного циклу від нової ідеї до технологічного винаходу, далі до патентування та впровадження інновацій у виробництво.

Водночас, найбільший інтерес, на наш погляд, становить аналіз проблеми інституційних засад забезпечення активізації технологічного трансферу у знаннєвій економіці (пп. 2.5, 4.1). Зокрема безсумнівний науковий інтерес становить аналіз впливу державних інституцій на розвиток системи трансферу технологій, розкриття концептуальних засад розвитку трансферу технологій та визначення шляхів формування інституційного середовища як потужного чинника підтримки діяльності освітян та науковців. Авторкою розкрито інфраструктурні дисбаланси, що відображають відсутність інституційної рівноваги у розвитку інноваційних процесів національної економіки. Визначено інституційні бар'єри розвитку вітчизняного трансферу технологій, а також стимулюючі чинники для посилення генерування інновацій у емерджентній національній економіці.

4. Повнота висвітлення наукових положень, висновків, рекомендацій в опублікованих працях

Достовірність отриманих наукових та практичних результатів підтверджується їх апробацією. Так, отримані авторкою результати дослідження, що містять наукову новизну, основні положення, сформульовані висновки, рекомендації та пропозиції оприлюднені авторкою у 48 наукових працях й апробовані на численних міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях. Найважливіші науково-практичні авторські результати відображені у 26 статтях, які опубліковані у наукових фахових виданнях України та країн Європейського Союзу, серед яких видання, що входять до міжнародних наукометричних баз даних Scopus, Web of Science, Index Copernicus та інших.

Опубліковані праці повною мірою відображають основні положення дисертаційної роботи.

Стиль викладення результатів дисертаційної роботи у формі монографії свідчить про досвідченість авторки і фундаментальну обізнаність про зміст та принципи моделювання інноваційних процесів у сфері знаннєвої економіки.

5. Зміст дисертації та відповідність її встановленим вимогам

Структура дисертації (монографії) складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, літератури і додатків. Повний обсяг роботи – 512 сторінок, з яких 77 сторінок займає список використаних джерел і літератури, що налічує 920 найменувань. Дисертаційна робота (монографія) містить 23 таблиці та 79 рисунків.

Представлена дисертанткою дисертаційна робота у формі монографії характеризується системним викладенням, використано науковий стиль української мови із виразною авторською етимологією, структуризацією та систематизацією матеріалу.

Перший розділ монографії присвячено розгляду теоретичних засад активізації технологічного трансферу у постіндустріальній економіці, у якому вдосконалено теоретичні положення системного підходу до визначення сутності трансферу технологій як важливої соціально-економічної системи. На відміну від традиційних підходів трансфер технологій розглянуто як множину взаємопов'язаних і взаємодіючих соціальних та економічних інститутів і відносин між ними із приводу продукування, передачі та використання у суспільній практиці результатів інтелектуальної праці. Науковий інтерес представляє виявлення сутності та змісту суб'єктно-об'єктних відносин у технологічному трансфері, авторська систематизація теоретичних підходів до трактування сутності трансферу технологій, представлена автором процесна чотирьохфазна модель трансферу технологій, а також авторська дефініція "трансфер технологій". Позитивним аспектом у роботі є запропонована авторкою структуризація основних чинників, що впливають на результативність трансферу технологій. Заслуговує на увагу й висвітлений зарубіжний досвід активізації трансферу технологій, змодельована організаційна структура типового центру технологічного трансферу, визначене його функціональне навантаження, а також проведена оцінка ринкових процесів у контексті налагодження економічно-ефективного міжнародного трансферу технологій. Виявлено причини трансформації концепту "відкритих" інновацій Г. Чесбро та визначено переваги кругової моделі трансферу технологій Ф. Веласко. Наведено авторське визначення понять "центр трансферу технологій" та "міжнародний трансфер технологій".

У *другому розділі* авторкою проаналізовано інституційне забезпечення активізації технологічного трансферу у знаннєвій економіці. Ідентифіковано інститути розвитку трансферу технологій і визначено шляхи формування інституційного середовища як потужного фактору розвитку трансферу технологій та соціально-економічної підтримки дослідницької діяльності науковців, а також встановлено інфраструктурні дисбаланси, що відображають інституційну розбалансованість у розвитку інноваційних процесів національної економіки. Удосконалено підходи до визначення ролі та особливостей інтелектуальної власності в системі трансферу технологій на шляху євроінтеграції. Визначено місію і функції дослідницьких університетів на шляху активізації інноваційних процесів у знаннєвій економіці, а також виявлено, що сучасні університети більшою мірою відповідають дослідницькому напрямку власного розвитку, суттєво збільшуючи надходження від реалізації результатів інтелектуальної праці. Заслуговують на увагу й надані авторські рекомендації щодо активізації інноваційної діяльності в українських університетах. Наведено авторське визначення понять “інтелектуальна власність” та “підприємницький університет дослідницького типу”.

У *третьому розділі* авторкою представлено сучасну практику активізації технологічного трансферу у дослідницьких університетах світу. Зокрема, здійснено порівняльний огляд тенденцій розвитку академічного бізнесу. Проаналізовано законодавство у сфері формування ринку наукової і науково-технічної продукції. Визначено чинники, які суттєво гальмують процес розвитку інноваційної діяльності в Україні. Визначено основні організаційні форми трансферу технологій. Виокремлено закономірності комерціалізації результатів науково-дослідної діяльності у контексті посилення значущості знань. Виявлено принципи успішного управління інтелектуальною власністю (ІВ) та наведено основні стратегії управління ІВ в сучасних університетах. Доведено, що стратегії, які реалізуються в університетах вимагають використання ефективних інструментів моніторингу їх результативності, а тому ІВ не можуть управляти фахівці, які не беруть активної участі у формуванні та реалізації відповідних стратегій. На основі використаного авторкою компаративного аналізу рейтингів університетів світу здійснено SWOT-аналіз перспектив діяльності стартап та/або спін-офф проєктів на базі університетів в Україні. Проведено аналіз залежності між масштабом витрат на науково-дослідну діяльність та рівнем отриманих інноваційних результатів. Висвітлено напрями та шляхи формування

ефективної інфраструктурної підтримки системи трансферу технологій в Україні, зокрема в університетах, у контексті євроінтеграції. Розкрито інформаційні інструменти активізації трансферу технологій у дослідницьких університетах, надано рекомендації щодо імплементації європейських засадничих положень управління технологічним трансфером у вітчизняну практику, а також рекомендації щодо популяризації інноваційно-інвестиційної діяльності та налагодження продуктивної міжнародної співпраці. Наведено авторське визначення понять і категорій: “старт-ап” та “спін-оф”, “науковий парк” і “технологічний парк”.

У *четвертому розділі* авторкою виявлено та проаналізовано суперечності розвитку дослідницьких університетів України у контексті активізації технологічного трансферу. На основі укладеного авторського опитувальника і проведеного опитування виявлено та проаналізовано проблеми розвитку трансферу технологій в українських університетах. Заслуговують на увагу й запропоновані авторкою стратегічні підходи до активізації академічного підприємництва в сучасних університетах, що здійснені на основі проведеного автором PEST- і SWOT-аналізу. Визначено ризики, що можуть виникати в процесі реалізації стратегії комерціалізації дослідницької продукції в підприємницькому університеті. Крім того, розглянуто практичні заходи та адміністративні шляхи управління процесом трансферу технологій у провідних українських університетах, зокрема у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Висвітлено основні результати університету в контексті популяризації та комерціалізації створеної науково-технічної продукції, а також останні досягнення, що отримані в процесі співробітництва із Консорціумом EEN-Ukraine. Визначено напрями активізації трансферу технологій в Україні (нормативно-правові, фінансово-економічні та структурно-організаційні) та запропоновано доповнення й зміни в межах цих напрямів, сформульовано рекомендації та визначено необхідні кроки для диверсифікації джерел фінансування університетської інноваційно-дослідницької діяльності в Україні, зокрема завдяки підвищенню рентабельності в процесі використання об’єктів інтелектуальної власності.

П’ятий розділ монографії має практичний характер, що зосереджений на перспективах впровадження напрацьованих авторських підходів. Здійснено порівняльний аналіз показників інноваційного розвитку, які впливають на позиції України у відповідних міжнародних рейтингах. У контексті з’ясування

особливостей просування української комерційно-привабливої інтелектуальної продукції на світові ринки проведено масштабне соціоекономічне дослідження, яке засвідчило, що одним із важливих бар'єрів на шляху інтернаціональної комерціалізації результатів українських академічних досліджень та налагодження співробітництва з іноземними компаніями є ігнорування університетами важливості організації публічних та фахових комунікацій стосовно власних комерційно-привабливих об'єктів інтелектуальної власності, унаслідок чого дослідницькі результати українських науковців практично залишається маловідомими у глобальному та європейському дослідницькому середовищах. У цьому контексті доцільно відзначити авторські методики оцінювання: продукту інтелектуальної праці в дослідницьких університетах (тут особливу увагу приділено основним положенням щодо оцінювання університетських результатів інтелектуальної діяльності; встановлено та проаналізовано основні індикатори оцінювання інтелектуальної конкурентоспроможності університетів); ефективності трансферу технологій у дослідницькому університеті, що має бути основою для організації їх комерційно-орієнтованої інтелектуальної діяльності. Велику увагу приділено перспективі реалізації в Україні програми ЄС COSME, яка дає змогу знайти європейських партнерів для розвитку інноваційних продуктів та послуг. Представлено рекомендації щодо активізації інноваційної діяльності в університетах завдяки співпраці із Консорціумом EEN-Ukraine, зокрема показано можливості та сформульовано цілі колаборації сучасного університету із платформою "Enterprise Europe Network".

Зміст автореферату повною мірою та лаконічно висвітлює основні положення дисертації. Висновки та рекомендації, наведені в дисертації і авторефераті, наукових працях авторки, частково відрізняючись деталізацією викладу, у сутнісному та змістовному аспектах є ідентичними.

6. Наукова та практична цінність отриманих результатів

Дисертаційна робота у формі монографії І. Е. Новікової містить самостійно отримані авторкою наукові результати, обґрунтовані висновки та пропозиції, що мають наукову новизну, а також науково-дослідне та прикладне значення, безпосередньо ідентифікують значущі напрями подальшого вдосконалення та інституційного забезпечення активізації технологічного трансферу у дослідницьких університетах, деталізують та поглиблюють наукові

знання про відповідні теоретичні та практичні аспекти інноваційного розвитку національних економік.

Отримані результати дослідження мають науково-практичне значення, оскільки уможливають формування фундаментальної бази для управління процесом трансферу технологій з урахуванням особливостей розвитку вітчизняної науки, економіки, підприємництва, ринку високих технологій, при вдосконаленні нормативно-правового та організаційного забезпечення активізації технологічного трансферу у дослідницьких університетах, у реалізації інноваційної, наукової і науково-технічної діяльності в Україні. Основні положення та висновки дисертаційної роботи також можуть використовуватись експертним середовищем у теорії і практиці управління змінами та вдосконалення процесу технологічного трансферу в Україні.

Практичне значення одержаних наукових результатів дослідження засвідчено наданими довідками офіційних установ про їх впровадження. Зокрема положення та результати дисертаційної роботи у формі монографії було використано у практичній діяльності Міністерства освіти і науки України, Торгово-промислової палати України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Корпорації “Науковий парк Київський університет імені Тараса Шевченка”, ТОВ “Міжнародний інноваційний центр”, тощо. Одержані науково-практичні результати дослідження були також використані при реалізації низки міжнародних грантових проєктів, насамперед спеціальної грантової угоди “Horizon 2020: EEN-Ukraine” між Київським національним університетом імені Тараса Шевченка та Європейською Комісією, що спрямована на виконання спеціального проєкту COSME EEN “Розбудова інноваційного потенціалу українських МСП та посилення співпраці з європейськими МСП” в Україні.

Результати дослідження матимуть інтегральний ефект у контексті провадження в Україні динамічної й результативної інноваційної політики щодо формування інноваційно-інвестиційної економіки задля поліпшення конкурентоспроможності нашої держави на світовому ринку новітніх технологій. Окрім вказаних вище, практичне значення здобутих результатів роботи полягає в також у тому, що вони можуть бути використані:

– у подальших наукових розробках з актуальних питань інноваційного менеджменту, зокрема із проблем трансферу технологій та інноваційного академічного підприємництва, а також при написанні узагальнюючих праць,

посібників та підручників з курсів, що охоплюють стратегічне управління національним господарством;

– при вдосконаленні та модернізації засад функціонування існуючої системи трансферу технологій;

– у системі фахової підготовки при набутті важливого досвіду сучасними фахівцями сфери технологічного трансферу та державного управління України;

– керівниками закладів вищої освіти та спеціалізованих структурних підрозділів, науковців, докторантів, студентів магістерських і PhD-програм, які вивчають процеси інноваційного розвитку дослідницьких університетів.

7. Дискусійні питання та зауваження щодо дисертації

Відзначаючи достатньо високий рівень обґрунтування та переконливості концептуальних, теоретичних та методологічних положень, слід висловити окремі зауваження і звернути увагу на дискусійні положення, які можуть бути підґрунтям для обговорення під час захисту дисертації:

1. З огляду на обґрунтоване та доречне формулювання предмету дослідження, його належну координацію з темою дисертаційної роботи, виглядало б більш методологічно досконалим в межах об'єкту дослідження, як більш загальної категорії та обраної для вивчення проблеми, ідентифікувати процеси технологічного трансферу у світових та українських дослідницьких університетах, залишаючи аспект активізації саме для предметної області дослідження.
2. Під час розгляду проблематики активізації технологічного трансферу і формування відповідних моделей трансферу технологій у постіндустріальній економіці у відповідних розділах монографії не знайшло належного відображення, яким чином у сучасній світовій практиці реалізується політика контролю над експортом стратегічних товарів і технологій, а також вибудовується національна система експортного контролю товарів і технологій подвійного призначення (п.1.1, с. 34–35; п.1.3, с. 48–49, 55, 60–61; п.1.4; п.1.5, с. 82–84), що набуває особливої гостроти і високої актуальності в умовах загострення військової агресії, і наростання екзогенних та ендогенних викликів; доцільно розкрити перспективні заходи, які має протиставити держава зовнішньому тиску й обмеженням з боку міжнародних організацій і країн-технологічних лідерів.

3. Дискусійною є назва рис. 4.3.1 “Модель вибору та реалізації стратегії комерційного трансферу технологій”, адже в представленому матеріалі недостатньою мірою висвітлені причинно-наслідкові зв'язки досліджуваного об'єкту, які мають бути відображені в концептуальній моделі (с. 277). Також зазначена модель мала б передбачати наявність альтернатив та варіативність стосовно обрання необхідної стратегії.
4. У п. 4.3. “Стратегічні підходи до активізації академічного підприємництва у сучасних мега-університетах” доцільно було б більш чітко структурувати використаний категоріально-термінологічний апарат, зокрема щодо змістовного тлумачення дефініцій: “стратегія”, “економічна стратегія”, “стратегічне управління” (с. 274–301).
5. Дискусійним виглядає здійснений авторкою SWOT-аналіз факторів, що впливають на перспективи комерціалізації технологій в українських університетах (рис. 4.3.5, с. 294), адже не наведено методологію та обґрунтування виокремлення саме представленої переліку чинників.
6. В сучасних умовах потребують більш деталізованого висвітлення особливості активізації технологічного трансферу в умовах поширеного застосування у розвинених країнах інвестиційного протекціонізму (пп.1.5, 2.4, 4.4); вельми доречним було б проведення систематизації особливостей та відповідних можливостей ресурсного забезпечення трансферу технологій у реалізації стратегічних завдань макроекономічної інноваційної політики таких країн, використання ними вдосконалених механізмів налагодження зв'язків між державним регулюванням, винахідниками, стратегічними інвесторами та замовниками технологічних інновацій.
7. З огляду на основні завдання міжнародного трансферу технологій, авторкою недостатню увагу зосереджено на проблемі відсутності належної дифузії інновацій, коли провідні корпорації із реалізованим потенціалом залучення провідних технологій все більшою мірою стають закритими анклавом в національних економіках, що унеможливує ефективне здійснення процесів структурної перебудови економік та зростання інноваційно-інвестиційних можливостей підприємств (пп.1.3, 4.6).
8. Авторський концептуальний підхід щодо активізації трансферу технологій за фінансово-економічним напрямом (с. 314), містить

положення, що передбачають уведення податкових пільг для інноваційно-активних організацій та дослідницьких університетів, надання пільгових кредитів та державних гарантій при купівлі підприємствами вітчизняної наукомісткої продукції. Зазначене потребує обґрунтування додаткових заходів гармонізації із положеннями Закону України “Про державну допомогу суб’єктам господарювання”, а також мало б супроводжуватися аргументацією стосовно компенсаторних джерел щодо збалансування стійкості державних фінансів у середньостроковій перспективі в контексті протидії суттєвим безпековим і пандемічним викликам та відповідного звуження фіскального простору національної економіки.

9. Видається невідповідним принципу методологічного плюралізму, що при дослідженні розширення можливостей активізації інноваційної діяльності дослідницьких університетів на мережевій основі (с. 408-417) зосереджено увагу винятково на одній з провідних платформ. Зокрема за даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності станом на 2017 р. до найбільш розвинених регіональних європейських платформ належить також European Cluster Collaboration Platform, а також за приналежністю до глобальних мереж класифіковано платформи Global Innovation Exchange та WIPO GREEN.
10. Не можна погодитись із окремими прийомами наукового редагування англomовної анотації автореферату, зокрема для характеристики підприємницького університету використано словосполучення «University of Entrepreneurship» (с. 40 автореферату), що суттєво ускладнить перспективну комерціалізацію, інтернаціоналізацію та поширення знань стосовно проведеного дослідження у міжнародному науковому середовищі.

Проте висловлені побажання і зауваження не зменшують загальну високу оцінку проведеного дослідження та його основних результатів.

8. Загальний висновок

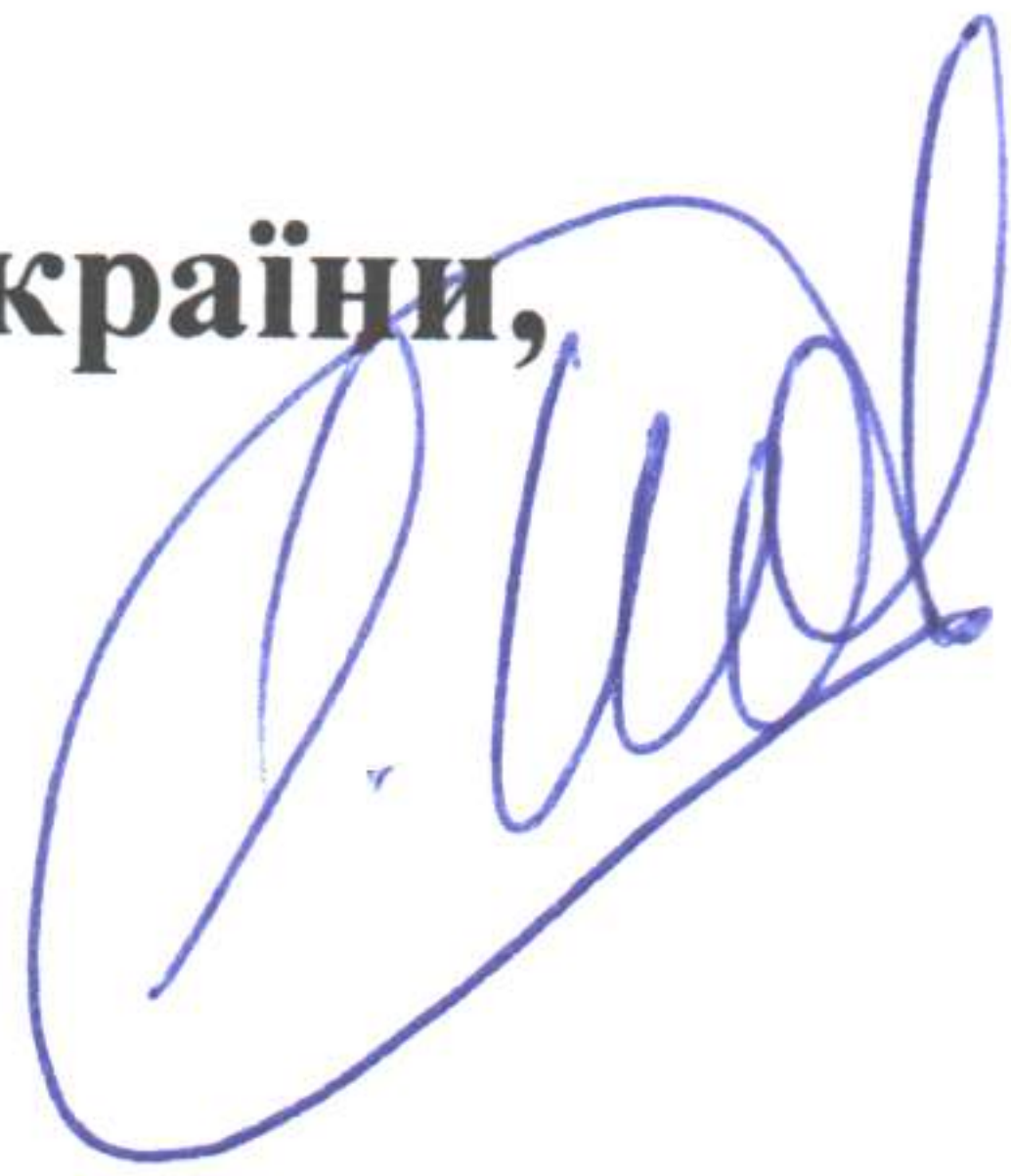
Дисертаційна робота Новікової Ірини Едуардівни, що представлена у формі монографії “Активізація технологічного трансферу у дослідницьких

університетах: теорія та практика” є завершеною, самостійно виконаною науково-дослідною працею, що містить наукову новизну та практичні рекомендації, спрямовані на вирішення актуальної наукової проблеми. Представлена дисертаційна робота та автореферат дисертації відповідають критеріям, викладеним у Постанові Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 “Порядок присудження наукових ступенів” (у поточній редакції), а її авторка, Новікова Ірина Едуардівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством”.

Офіційний опонент,

Радник заступника Міністра фінансів України,

доктор економічних наук, професор

Я.В. Котляревський

-їв, Україна двадцять другого квітня дві тисячі двадцять першого року.

Я, Клітко В.В., приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу, засвідчую справжність підпису Котляревського Ярослава Вікторовича, який зроблено у моїй присутності.

Особу Котляревського Ярослава Вікторовича, який підписав документ, встановлено, його дієздатність перевірено.

Зареєстровано в реєстрі за № 783

Стягнуто плати в гривнях у розмірі відповідно до вимог статті 31 Закону України „Про нотаріат”.

ПРИВАТНИЙ НОТАРІУС

